

Edward Taylor

1884–1964

Zmarły w Poznaniu 9 sierpnia 1964 roku Edward Taylor, emerytowany profesor zwyczajny i były dziekan Wydziału Prawno-Ekonomicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, należał do najwybitniejszych ekonomistów polskich XX wieku. Był twórcą tzw. poznańskiej szkoły ekonomicznej, autorem wielu dzieł z teorii i polityki ekonomicznej, zamiłowanym działaczem ruchu spółdzielczego, niestrudzonym nauczycielem i wychowawcą kilku pokoleń ekonomistów-praktyków oraz pracowników nauki, a także aktywnym publicystą i gorącym polemistą. Odznaczał się przy tym zawsze odwagą w wyrażaniu swych poglądów, nawet wbrew opinii otoczenia.

Urodził się 26 września 1884 roku w Kielcach, tam też ukończył w roku 1903 gimnazjum filologiczne. Studia wyższe odbył na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zakończył je, uzyskując w roku 1909 stopień naukowy doktora prawa. Odtąd przez 55 lat służył rozwojowi nauk ekonomicznych i kształceniu ekonomistów w Polsce, wywierając pośrednio poważny wpływ na wzrost gospodarczy kraju.

Edward Taylor był uczniem Włodzimierza Czerkawskiego (1866–1913), pierwszego w Polsce reprezentanta szkoły psychologicznej w ekonomii politycznej. Zawdzięczał mu w dużej mierze zamiłowanie do badań teoretycznych. Ze swej strony, już jako profesor Uniwersytetu Poznańskiego, przyczynił się istotnie do zachowania w pamięci ekonomistów młodszego pokolenia nazwiska swego nauczyciela, wydając w nowym, własnym opracowaniu *Politykę ekonomiczną* Włodzimierza Czerkawskiego i Józefa Milewskiego (Warszawa 1919) oraz dwukrotnie w nowym opracowaniu dawne (z 1905 roku) tłumaczenie Czerkawskiego *Zasad ekonomii politycznej* Charles'a Gide'a (Poznań 1922 i 1929). Kierował się przede wszystkim chęcią dostarczenia młodzieży studiującej podręczników, których brak był wówczas dotkliwie odczuwany. Przyczynił się w ten sposób do znacznego rozpowszechnienia w Polsce ekonomii psychologicznej w tradycyjnym jej ujęciu (tłumaczenie książki Gide'a z uzupełnieniami Czerkawskiego było najbardziej rozpowszechnionym w Polsce podręcznikiem ekonomii politycznej aż do roku 1939).

Sam Edward Taylor nie przejął poglądów ekonomicznych Włodzimierza Czerkawskiego, stał się bowiem konsekwentnym zwolennikiem angielskiego neoklasycyzmu, ule-

gając najwyraźniej wpływom teorii Alfreda Marshalla. Ze szczególnym znawstwem i prawdziwym sentymentem odnosił się także do angielskich oraz francuskich twórców ekonomii klasycznej: Adama Smitha, Thomasa Roberta Malthusa, Jeana Baptiste Saja, Jeana de Sismondiego, Davida Ricarda i najbardziej chyba ze wszystkich cenionego przez siebie Johna Stuarta Milla*. Najpełniejszy tego wyraz znajdujemy w wykładach z rozwoju myśli ekonomicznej, w których Profesor z prawdziwym upodobaniem rozpatrywał poglądy tradycyjne, a przechodząc do kierunków nowoczesnych, nigdy nie pomijał okazji do powoływania się na podobne ujęcia u czołowych przedstawicieli szkoły klasycznej**.

Profesor Edward Taylor przywiązywał ogromne znaczenie do działalności pedagogicznej. Wykłady przygotowywał zawsze niezwykle starannie, pracę seminaryjną prowadził z wielkim oddaniem, nie żałując nigdy czasu na dyskusje ze swoimi uczniami. Skupiał chętnie wokół siebie młodzież z końcowych lat studiów, a z byłymi wychowankami zachowywał długotrwały kontakt.

Do swoich celów życiowych, które konsekwentnie realizował, zaliczał Profesor w szczególności: zorganizowanie wyższych studiów ekonomicznych w Polsce; rozwijanie teorii ekonomicznej, przede wszystkim w kierunkach uznawanych przezeń za najważniejsze z punktu widzenia aktualnych potrzeb gospodarki narodowej; doskonalenie metod analizy ekonomicznej, a więc najtrudniejszego i niewątpliwie najważniejszego działu studiów ekonomicznych; rozwijanie polskiego piśmiennictwa ekonomicznego. Każdy z tych celów swej działalności realizował Edward Taylor z właściwą sobie pasją. Miał znaczne osiągnięcia, nigdy nie uważał jednak, aby udało mu się osiągnąć w pełni to, co zamierzał.

Już początkowy okres pracy zawodowej i twórczości naukowej Profesora Taylora był wyrazem realizacji tych celów. Zawodowo związał się w roku 1909 z polskim ruchem spółdzielczym w byłym zaborze austriackim, habilitował się zaś w roku 1917 na Uniwersytecie Jagiellońskim z ekonomii politycznej na podstawie rozprawy *Pojęcie współdzielczości* (Kraków 1916). To pierwsze studium teoretycznoekonomiczne Edwarda Taylora stanowiło w pewnym sensie ukoronowanie jego kilkuletniej pracy zawodowej w Patronacie Spółek Oszczędnościowo-Pożyczkowych we Lwowie i Krakowie (1909–1917). W okresie zaborów praca w ruchu spółdzielczym była niewątpli-

---

* Niepozabawione stąd znaczenia było otrzymane przez Edwarda Taylora już w ostatnich latach jego życia zlecenie z PWN na nowe tłumaczenie *Zasad ekonomii politycznej* J.S. Milla. Jak sam nieraz podkreślał, tłumaczenie to sprawiło mu nie tylko osobistą satysfakcję, lecz także dało dużo radości (tłumaczenie to zostało wydane w latach 1965 i 1966).

** Wyrazem tego było także zadanie sobie trudu opracowania kompletu notatek z wykładów ekonomii politycznej Z. Korzybskiego (1831–1896), profesora Szkoły Głównej Warszawskiej, wysłuchanych przez ojca Edwarda, który był studentem tej uczelni (Z. Korzybski stał bezkrytycznie na stanowisku poglądów F. Bastiata, uznanego powszechnie za wulgaryzatora ekonomii klasycznej – patrz *Ekonomika w Szkole Głównej Warszawskiej*, „*Ekonomista*” 1930, nr 1).

wie tą dziedziną działalności społeczno-gospodarczej, w której najwięcej można było zdziałać dla poprawienia warunków bytu warstw słabszych gospodarczo i zarazem dla rozwoju gospodarczego kraju.

W ruchu spółdzielczym Edward Taylor zajmował się szczególnie spółdzielniami kredytowymi i handlowo-rolniczymi. Rezygnując w roku 1917, już po objęciu wykładów na Wydziale Prawnym UJ, z pracy w małopolskim Patronacie, objął przejściowo stanowisko dyrektora Syndykatu Rolniczego w Krakowie, którego był założycielem. Jednocześnie pracował w wielu innych instytucjach społecznych i spółdzielczych. W całym tym okresie (1910–1919) opublikował kilkanaście artykułów – częściowo o charakterze konsultacyjnym, częściowo dyskusyjnym – w czasopiśmie ruchu spółdzielczego *Małopolski* (niektóre wespół ze znanym działaczem spółdzielczym Franciszkiem Stefczykiem).

Po powołaniu w roku 1919 na stanowisko profesora ekonomii politycznej i skarbowości na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Poznańskiego Edward Taylor przestał zajmować się zawodowo spółdzielczością, choć jeszcze do roku 1924 był członkiem Patronatu Związku Spółek Zarobkowych i Gospodarczych w Poznaniu. Uczynił jednakże ze spółdzielczości przedmiot wykładowy na Uniwersytecie Poznańskim, a także w Wyższej Szkole Handlowej, późniejszej Akademii Handlowej w Poznaniu. Jako pierwszy uczynił ze spółdzielczości dyscyplinę ekonomiczną. Problemy spółdzielczości stały się częstymi tematami pisanych pod jego kierunkiem na Uniwersytecie prac magisterskich z ekonomiki. W Wyższej Szkole Handlowej – Akademii Handlowej prowadził nawet oddzielne seminarium ze spółdzielczości. Po II wojnie światowej utrzymał współpracę z Akademią Handlową, obejmując funkcję kierownika Studium Spółdzielczego, zorganizowanego na zlecenie Związku Społem. W tym okresie Profesor wznowił też dwukrotnie, pod nieco zmienionym tytułem, wydanie małej, lecz bardzo pożytecznej książki *O istocie spółdzielczości* (Poznań 1946 i 1948; w pierwszym wydaniu tytuł brzmiał *O istocie współdzielczości*, Lwów 1916)*.

Spółdzielczość była do końca życia Profesora dziedziną, którą uważał za niezmiernie ważną z punktu widzenia potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Duże znaczenie przywiązywał do spółdzielczości spóżywców, ale największe, i to połączone z ogromnym, osobistym zaangażowaniem, do spółdzielczości kredytowej, stanowiącej swoistą polską jej odmianę, która odegrała istotną rolę w umocnieniu polskiej gospodarki w zaborze pruskim**. Sceptycznie odnosił się do spółdzielczości produk-

---

* Ostatnie wydanie, z roku 1948, było poszerzone o problematykę spółdzielczości w ustroju socjalistycznym.

** Wyrazem tego może być chociażby to, że jedne z ostatnich wyznaczonych przezeń tematów prac doktorskich dotyczyły początków spółdzielczości kredytowych w byłym zaborze pruskim (praca *Istota, organizacja i gospodarka spółdzielni wielkopolskiego systemu spółdzielczości kredytowej do roku 1918* została przyjęta jako doktorska na Wydziale Ogólno-Ekonomicznym WSE w Poznaniu w 1962 roku).

cyjnej, głównie ze względu na niekorzystne doświadczenia z jej rozwoju w krajach kapitalistycznych.

Jeszcze przed powołaniem na stanowisko profesora Uniwersytetu Poznańskiego Edward Taylor wydał swą drugą, po *Pojęciu spółdzielczości*, większą pracę teoretyczną *Statystyka i dynamika w teorii ekonomii* (Kraków 1919). Pracą tą Profesor zapoczątkował główny nurt swej dalszej działalności naukowej o charakterze ekonomiczno-metodologicznym. Następnym fundamentalnym dziełem z tego zakresu był przez wiele lat przygotowywany *Wstęp do ekonomiki*, cz. I: *Ekonomika jako nauka* (Poznań 1936) oraz cz. II: *Czynniki i elementy gospodarcze* (Poznań 1938)*. W dalszej kolejności, już po II wojnie, ukazała się *Teoria produkcji* (Warszawa–Łódź 1947), a w końcu *Historia rozwoju ekonomiki* (Poznań t. 1: 1957, t. 2: 1958). Wszystkie te prace były wynikiem nie tylko wieloletnich przemyśleń; formowały się one stopniowo w toku powtarzanych corocznie wykładów uniwersyteckich. Profesor Edward Taylor wielokrotnie stwierdzał, że nic nie oddziaływa bardziej krytycznie i zarazem konstruktywnie na treść i kształt poglądów wyrażanych przez autora, jak wyłożenie tych poglądów wobec audytorium uniwersyteckiego, ponieważ ujawnia to wykładowcy z całą wyrazistością, co wymaga jeszcze dopracowania, rozwinięcia, eliminacji itp.

Działalność dydaktyczna odgrywała więc ogromną rolę w twórczości naukowej Edwarda Taylora. Profesor wykładał na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego do roku 1949 historię doktryn ekonomicznych oraz systematyczny kurs ekonomiki teoretycznej (w pierwszych latach także skarbowość), prowadząc przy tym seminarium ekonomiczne (w pierwszych latach – ekonomiczne i skarbowe). W całym okresie międzywojennym prowadzone były przezeń jeszcze wykłady z polityki przemysłowej, a także okresowo wznawiane wykłady z zasad spółdzielczości i nauki o pieniądzu i kredycie oraz inne. Poza tym prof. Edward Taylor prowadził wykłady polityki agrarnej na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu. Wykłady z polityki ekonomicznej, zasad spółdzielczości i inne prowadził też w okresie międzywojennym w Wyższej Szkole Handlowej (Akademii Handlowej) w Poznaniu, a po wojnie – do roku 1949 – już tylko z zasad spółdzielczości. Warto dodać, że po utworzeniu po II wojnie światowej Uniwersytetu Łódzkiego Profesor podjął i na tym Uniwersytecie wykłady z ekonomii politycznej, dojeżdżając systematycznie przez parę lat do Łodzi. Wymagało to ogromnego wkładu pracy, gdyż prowadzenie wykładów związane było z koniecznością egzaminowania słuchaczy. Egzaminy były zawsze przeprowadzane przez Profesora z niezwykłą wprost skrupulatnością.

Jako organizator pierwszego w Polsce uniwersyteckiego studium ekonomicznego Edward Taylor był obciążony ponadto innymi zadaniami. Przypadło mu przede wszystkim w udziale wypracowanie koncepcji uniwersyteckich studiów ekonomicznych, czemu oddał się z właściwą sobie pasją. W rezultacie powstała całkowicie oryginalna

---

* Drugie wydanie obu części *Wstępu do ekonomiki* E. Taylora ukazało się w roku 1946.

konstrukcja poznańskiego studium ekonomicznego, którą objaśniał w licznych artykułach opublikowanych na ten temat (głównie dla informowania opinii społecznej)*. Dalszym zadaniem była właściwa realizacja przyjętej koncepcji kształcenia ekonomicznego. Wiązała się z tym, z jednej strony, nieustanna troska Profesora o uzyskanie dla kierowanego przez siebie studium najlepszych wykładowców, z drugiej zaś strony chodziło mu o zapewnienie studentom najlepszych warunków studiowania. Znajdujemy też w gronie nauczających nazwiska tak wybitnych ekonomistów i pedagogów, jak Jan Rutkowski, Marcin Nadobnik, Stanisław Nowakowski, Stefan Zaleski, Janusz Libicki, Stefan Rosiński, Jan Zdzitowiecki, Witold Trąmpczyński, Stanisław Rączkowski, Paweł Sulmicki. Realizacji tego celu służyły również wydawane przez Edwarda Taylora *Wskazówki z zakresu ekonomiki dla studentów Studium Ekonomiczno-Politycznego* (Poznań 1925). Największą wagę przywiązywał jednak do właściwego doboru samego materiału nauczania.

Nie miejsce tu na szersze omawianie programu poznańskiego studium ekonomicznego, nie można jednak pominąć dwóch prowadzonych przez Profesora przedmiotów nauczania, do których przywiązywał zasadnicze znaczenie: systematycznego kursu ekonomiki teoretycznej oraz rozwoju myśli ekonomicznej. Wydanie podręczników akademickich z obu tych przedmiotów stało się dlań zadaniem realizowanym przez całe życie, którego w pełni, niestety, nie udało mu się osiągnąć.

Systematyczny kurs ekonomiki obejmował pięć części: wstęp do ekonomiki, teoria produkcji, teoria wymiany, teoria dystrybucji oraz teoria koniunktur (zmian układu gospodarczego). Prowadzone z tego zakresu wykłady na III roku studiów były poświęcone w kolejnych latach akademickich poszczególnym częściom tego kursu (z tym że zawsze obowiązywał egzamin z całości). Jedynie w okresie przygotowania przed wojną do druku wstępu do ekonomiki Profesor powtarzał przez kilka lat z rzędu wykład tej właśnie części i podobnie w okresie przygotowania po wojnie do druku *Teorii produkcji* – powtarzał przez kilka lat z rzędu wykład tej znowu części. Tylko te dwie części zostały też z całej serii systematycznego kursu ekonomiki wydane drukiem, zresztą w postaci samodzielnych rozpraw, wykraczających daleko poza wymagania stawiane podręcznikom akademickim. W miejsce trzeciej części Profesor przetłumaczył, już w okresie powojennym, pracę George'a Stiglera *Teoria cen* (Poznań 1959). Wszystkie części kursu są zachowane poza tym w postaci autoryzowanych przez Profesora skryptów z roku 1932 i roku 1949, przechowywanych na ogół pieczołowicie przez jego słuchaczy.

Rozwój myśli ekonomicznej, obejmujący cztery zasadnicze części – od starożytności do powstania ekonomiki; od Adama Smitha do roku 1870; kierunki socjalistycz-

---

* Patrz „Ruch Prawniczy i Ekonomiczny” 1921, s. 402–412; „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1925, s. 1285–1290; „Kurier Poznański” 1926, nr 233, s. 2; *Pamiętnik I Zjazdu Ekonomistów Polskich*, Poznań 1930, s. 110–130; „Kronika Miasta Poznania” 1958, nr 2, s. 13–22; „Ruch Prawniczy i Ekonomiczny” 1958, nr 1, s. 347–362.

ne; renesans i rozwój ekonomiki po roku 1870 – wykładany był w całości w okresie dwuletnim na III i IV roku studiów, stanowiąc w ujęciu Profesora najistotniejszą treść studiów ekonomicznych. Przez rozwój myśli ekonomicznej Edward Taylor rozumiał metodologię albo logikę teorii ekonomicznych i w ten właśnie sposób konsekwentnie prowadził ten wykład, co znalazło wyraz w wydanej przezeń w okresie powojennym *Historii rozwoju ekonomiki**. W odróżnieniu od *Wstępu do ekonomiki czy Teorii produkcji* jest to typowy podręcznik akademicki. Niemniej ze wszelkimi zaletami i wadami tego rodzaju pracy stanowi dzieło niemające sobie dotąd równego w polskim piśmiennictwie ekonomicznym.

Powyższe dzieła nie wyczerpują dorobku naukowego Edwarda Taylora. Ogłosił on drukiem ponadto kilka większych prac na tematy polityczno-gospodarcze, ściśle związane z najważniejszymi w danym okresie problemami rozwoju gospodarki polskiej. Były to przede wszystkim dwie prace z dziedziny skarbowości: *Prawo skarbowe Rzeczypospolitej Polskiej* (Poznań 1920) oraz *Polityka skarbowa i system podatkowy Rzeczypospolitej Polskiej* (Poznań 1929)** – omawiające między innymi reformy finansowe w Polsce, związane z unifikacją systemów podatkowych występujących w byłych zaborach. Na ten sam temat Profesor opublikował wiele artykułów w czasopiśmie gospodarczych, a nawet w prasie codziennej. Drugim zagadnieniem, wywołującym szczególne zainteresowanie u ogółu ekonomistów, były kryzysy pieniężne w Polsce z lat 20. Tematyce tej Edward Taylor poświęcił dwie prace – *Inflacja polska* (Poznań 1926) oraz *Druga inflacja polska* (Poznań 1926) – przy czym pierwsza praca była dziełem łączącym nurt historyczny z nurtem teoretycznym. Profesor wyprowadził w niej ważne prawidłowości o ogólnoeconomicznym znaczeniu (w rozmowach z autorem Profesor wyrażał żal, że niektórych spośród zawartych tam koncepcji teoretycznych nie przedstawił w oddzielnych artykułach, które mogłyby dotrzeć do szerszego kręgu ekonomistów), natomiast druga praca powstała z dokonanego przezeń wyboru opublikowanych na ten temat artykułów. Znaczenie przywiązywane przez Edwarda Taylora do zagadnień pieniężnych wynika również z tematyki pisanych pod jego kierunkiem prac doktorskich, które w znacznej części poświęcone były problemom walutowym Polski oraz innych krajów europejskich (przy czym napisana pod jego kierunkiem przed rokiem 1939 praca doktorska o teorii pieniężnej Keynesa wyprzedziła dokonywane w innych krajach omówienie tej teorii).

W tym stanie rzeczy musi budzić zastanowienie pomijanie w tematyce prac Edwarda Taylora niezwykle ważnej problematyki polityki antykryzysowej w Polsce w latach 1930–1935. W dorobku naukowym Profesora znajdujemy na ten temat tylko parę, i to

---

* „Rozwój ekonomiki” jest nazwą tak właśnie rozumianego przedmiotu nauczania (samo określenie „rozwój” nie oznacza tu więc „historii”); tłumaczy to sens niezbyt dobrze u nas rozumianego tytułu książki.

** Ta ostatnia pozycja była poprzedzona wydaniem niemieckim *Finanzpolitik und Steuersystem der Republik Polen*, Jena 1928.

zupełnie niewielkich, opracowań artykułowych. Wydaje się, że były dwie tego przyczyny. Przede wszystkim złożoność problematyki kryzysu światowego oraz występującego w tych ramach kryzysu w Polsce wymagały od teoretyka całkowitego oddania się temu jednemu problemowi, na co Edwardowi Taylorowi, zaangażowanemu w szeroko zakrojone i na pewno nie mniej ważne dla rozwoju nauk ekonomicznych studia teoretyczno-metodologiczne, nie starczyło czasu. Drugą przyczyną mogło być jednak również całkowite niepowodzenie, z jakim spotkała się u nas próba dosyć konsekwentnego zastosowania klasycznej metody zwalczania kryzysu za pomocą deflacji, skądinąd zgodnej z poglądami ekonomicznymi Profesora*.

W dorobku naukowym Edwarda Taylora, liczącym ogółem 300 pozycji, znajdujemy wiele innych tematów, opracowanych w licznych artykułach, które były ogłaszane nawet na łamach prasy codziennej. Nie było niemal żadnego aktualnego wydarzenia w życiu ekonomicznym kraju, które nie znalazłoby odbicia w jego publikacjach (przed rokiem 1926 wypowiadał się chętnie także na tematy polityczne, po czym ograniczył się wyłącznie do tematyki ekonomicznej). Opracował również wiele haseł ekonomicznych w wydawnictwach encyklopedycznych (między innymi w znakomitej *Encyklopedii nauk politycznych*, która nie zdążyła się, niestety, ukazać drukiem w całości przed wojną w roku 1939), wyjaśniając w nich właściwym sobie stylem najbardziej zawile kwestie przy zastosowaniu niezbędnej liczby słów. Szczególnie duży udział w dorobku Profesora stanowią recenzje. Czytał i następnie wypowiadał się na bieżąco na temat praktycznie wszystkich ukazujących się w Polsce prac ekonomicznych, z dużą odwagą krytykując poglądy wyrażane przez autorów i broniąc swego stanowiska w dalszych polemikach, często ostrych i błyskotliwych (w sumie ogłosił drukiem blisko 100 recenzji i odpowiedzi autorom). Otwartą krytykę uważał bowiem zawsze za zasadniczy czynnik rozwoju nauki i ubolewał często zarówno nad tym, że czasopisma nie poświęcają dosyć miejsca przeglądowi wydawnictw, jak i nad często grzecznościowym charakterem publikowanych w nich recenzji.

Ogromną zasługą Profesora Taylora jest wreszcie działalność popierająca rozwój polskiego piśmiennictwa ekonomicznego. Należą tu tłumaczenia niektórych dzieł wybitnych ekonomistów zachodnich – jak Charles’a Gide’a, Edwina Cannana, George’a Stiglera, Johna Stuarta Milla – ale nade wszystko utworzenie własnego wydawnictwa pod nazwą *Poznańskie Prace Ekonomiczne* (1922–1939), poświęconego publikacjom na tematy polityczno-gospodarcze oraz teoretycznopolityczne, bardzo starannie przygotowywane przezeń do druku. W tej serii wydawniczej ukazało się ogółem 30 tytułów, w tym 28 prac uczniów oraz 2 własne prace Profesora. Nie udało się Profesorowi

---

* Nie można tu pominąć faktu, że już w ostatnich latach swego życia Profesor dał do opracowania w postaci pracy doktorskiej temat *Deflacja polska 1930–1935*, przyjętej na Wydziale Ogólno-Ekonomicznym WSE w Poznaniu w roku 1964. Biorąc udział w obronie tej pracy, dosłownie na kilka tygodni przed śmiercią, przyznał całkowitą rację jej tezie, że zastosowanie deflacyjnej metody zwalczania kryzysu w Polsce było nieporozumieniem.

wznowić w okresie powojennym tego wydawnictwa, brał jednak udział w ruchu wydawniczym jako członek rad redakcyjnych wydawnictw Zarządu Głównego i Zarządu Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

Odrębny charakter mają w dorobku naukowym Edwarda Taylora opracowania na tematy historyczno-heraldyczne, publikowane w specjalistycznych wydawnictwach. Był to margines twórczości Profesora, związany z jego zainteresowaniami osobistymi, o którym można by tu nawet nie wspominać, gdyby nie bardzo pochlebne recenzje, jakie uzyskiwały jego prace z tego zakresu.

Zasadniczym ośrodkiem zainteresowania Profesora była nade wszystko praca naukowo-dydaktyczna na Uniwersytecie Poznańskim, a ulubionym miejscem pracy był utworzony przez niego Zakład Nauk Ekonomicznych, obejmujący kilka pokrewnych katedr i wyposażony w świetną bibliotekę (Profesor chlubił się, że w okresie międzywojennym miał w swoim Zakładzie najlepszy w kraju – obok Szkoły Głównej Handlowej – księgozbiór ekonomiczny).

W roku 1939 był zakładnikiem okupanta. W grudniu tegoż roku został wysiedlony z Poznania. Profesor przeżył okupację w Kieleckiem, pisząc tam swoją *Teorię produkcji*, co umożliwiło wydanie jej w okresie bezpośrednio powojennym. Wrócił do Poznania w roku 1945, reaktuwując swój Zakład. Nie udało mu się jednak odzyskać w całości zagrabionego zbioru. W roku 1949 Edward Taylor został usunięty z Uniwersytetu. W roku 1950 zlikwidowano Sekcję Ekonomiczną na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego. W roku 1956 powrócił do pracy.

W ciągu kilku lat po roku 1956 Profesor prowadził działalność dydaktyczną zarówno na Wydziale Prawa Uniwersytetu (usiłując nawet wznowić studium ekonomiczne), jak i początkowo także w Wyższej Szkole Ekonomicznej. Największe znaczenie miało prowadzone wówczas przezeń seminarium teoretycznoekonomiczne dla zaawansowanych, w którym brali udział pomocniczy pracownicy nauki poznańskich uczelni. Po przejściu na emeryturę w końcu roku 1960 Profesor Taylor utrzymywał stały kontakt ze środowiskiem ekonomicznym, uczestniczył chętnie w dyskusjach naukowych, pisał drobniejsze prace naukowe, publikując zwłaszcza pokaźną liczbę recenzji książek wydawanych w kraju i za granicą.

Profesor Edward Taylor brał czynny udział w pracach wielu towarzystw naukowych oraz ogólnopństwowych instytucji gospodarczych i społecznych: od roku 1920 jako członek Wydziału Historii i Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i jednocześnie, z małymi przerwami, jako przewodniczący Sekcji Ekonomicznej tegoż Towarzystwa; od roku 1930 jako członek korespondent, a od roku 1946 członek rzeczywisty Wydziału Historyczno-Filozoficznego Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie i jednocześnie jako członek Warszawskiego Towarzystwa Naukowego (do czasu jego połączenia z Polską Akademią Nauk); w latach 1923–1925 jako członek Państwowej Rady Finansowej i Gospodarczej, utworzonej z racji reformy pieniężnej;

w latach 1923–1929 jako członek Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu; w latach 1930–1932 jako członek Rady Miejskiej Poznania itd.

Aktywność społeczna Profesora Edwarda Taylora nie spadła w okresie powojennym. W roku 1945 należał do grupy założycieli Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, w latach 1945–1949 był wiceprezesem Rady Naukowej tegoż Towarzystwa, w latach 1946–1952 prezesem jego Oddziału Poznańskiego, a w latach 1959–1961 przewodniczącym Sekcji Ogólnoekonomicznej w Oddziale Poznańskim, w latach 1947–1961 był wreszcie przewodniczącym Komisji Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W latach 1946–1947 Profesor był członkiem doradczej Komisji Ekonomicznej przy Centralnym Urzędzie Planowania oraz członkiem Rady Naukowej dla Zagadnień Ziem Odzyskanych. Od roku 1958 był członkiem Rady Naukowej Instytutu Morskiego w Gdyni, a w latach 1958–1961 członkiem Rady Naukowej w Ministerstwie Finansów. Po przejściu na emeryturę wycofał się z udziału we władzach towarzystw naukowych, nie zrywając jednak z nimi kontaktów naukowych.

O godności Edward Taylor nie zabiegał. Otrzymał tylko dwa wyróżnienia: w roku 1958 został członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, uzyskując w roku 1961 Złotą Odznakę Honorową PTE; w roku 1959 został udekorowany – z okazji jubileuszu 50-lecia pracy naukowej i 75-letniej rocznicy urodzin – Odznaką Honorową Miasta Poznania, jako zasłużony obywatel miasta. Te dwie odznaki, otrzymane od polskich ekonomistów, których sam w dużej części wykształcił, oraz od miasta, z którym związał swoją główną działalność, bardzo sobie cenił, chociaż nie były one na pewno wystarczającym świadectwem jego pracy i zasług. Na co dzień i od święta zwykł nosić skromny znaczek, z trzema literami PPE (skrót od Poznańskie Prace Ekonomiczne), ofiarowany mu niegdyś przez najbliższych uczniów z okazji 25-lecia pracy naukowej.

Janusz Wierzbicki